

Från feminism till jämställdhet

av Pelle Billing

- *Jämställdhetsarbete kräver en positiv inställning till bägge könen*
- *Varför statsfeminismen är en återvändsgränd*
- *Jämställdhet behöver inte betyda likriktning mellan könen*
- *Män är inte förtryckare och kvinnor är inga offer*

Är du feminist?

Vi har väl alla fått frågan någon gång. Vissa av oss svarar ja utan att tveka, enstaka bakåtsträvarer svarar nej utan att tveka, medan många av oss inte riktigt vet vad vi ska svara. Självfallet är vi för jämställdhet, men vi tvekar ändå att kalla oss för feminister.

Det är i detta dilemma - ett dilemma många av oss kan känna igen oss i - som mitt arbete tar sitt avstamp. Jag är nämligen övertygad om att jämställdhet är något önskvärt i ett samhälle, samtidigt som jag är ytterst tveksam till om feminismen är den rörelse som är mest lämpad att bedriva jämställdhetsarbetet i Sverige.

Jämställdhet och feminism är nämligen inte samma sak, och man kan t o m ifrågasätta ifall jämställdhet i praktiken är det som alltid står högst upp på den feministiska agendan.

Feminismen

Möjligen är det så att feminismen såg dagens ljus på allvar när Mary Wollstonecraft år 1792 skrev sin avhandling "A Vindication of the Rights of Woman", där hon argumenterar att kvinnor bör utbildas rationellt för att kunna bidra till samhället.

Feminismen föddes som en reaktion på att kvinnor inte hade samma möjligheter ute i samhället som män hade. Kvinnor och män var inte lika inför lagen, och kvinnor hade inte tillgång till arbetsmarknaden på samma sätt som män. Den ursprungliga feminismen var därmed helt enkelt en rörelse som kämpade för att kvinnor skulle få samma rättigheter som män ute i samhället samt att arbetsmarknaden skulle öppnas upp även för kvinnor.

De ursprungliga feministiska målsättningarna har även infriats på ett mycket

framgångsrikt sätt, dels som en konsekvens av industrialismens intåg (som krävde kvinnliga arbetare) och dels via det feministiska arbetet i sig. Sedan några decennier tillbaka så kan vi konstatera att:

- *Kvinnor har full tillgång till arbetsmarknaden*
- *Det finns ingen lagtext som diskriminerar kvinnor*
- *Feministiska frågor är högt uppe på den politiska agendan*

Frågan är då varför vi fortfarande har en feministisk rörelse, då de ursprungliga målen har infriats? Jo, när de formella strukturer som diskriminerade kvinnan ute i samhället tagits bort, så började feminismen istället prata om osynliga maktstrukturer.

Denna förändring av inriktning och karaktär hos den feministiska rörelsen skedde i slutet på 60-talet i USA, och spred sig snabbt till Europa och Sverige. De nya slagorden blev nu:

- *Det finns en könsmaksordning där män som grupp är överordnade kvinnor som grupp*
- *Könsskillnader i beteende är i all väsentlighet socialt konstruerade*

Detta representerade ett total omdaning av den feministiska rörelsen. Tidigare hade man kämpat för tydligt definierade och pragmatiska rättvisekrav, såsom kvinnors lagliga rättigheter och kvinnors tillgång till arbetsmarknaden. Nu började man istället bedriva en kamp som grundade sig på ideologiska begrepp såsom könsmaksordningen, som var svåra att verifiera med forskning och fakta, och som många människor hade svårt att känna igen sig i. Den tidiga feministiska rörelsen kan knappast kritiseras för sakligheten och relevansen i sina krav, medan den senare (s k radikalfeministiska) rörelsen kan kritiseras just för avsaknaden av saklighet och för relevansen i sin framställning.

Om vi ska vara riktigt djupa i vår kritik av feminismen och dess uppkomst, kan vi även säga att det allra bästa skulle varit om man från början hade skapat en jämställdhetsrörelse istället för en feministisk rörelse, eftersom själva namnet "feminism" skapade ett fokus i jämställdhetsdebatten som innebar att man bara tittade på kvinnors situation. Under den tidiga feminismen var detta inget större problem, då man åtgärdade kvinnofrågor som en modern demokrati var tvungen att åtgärda i vilket fall som helst. Men i förlängningen blev det problematiskt eftersom feminismen ledde till ett osynliggörande av viktiga mansfrågor, och det ensidiga fokuset på kvinnofrågor gjorde att feminismen med tiden blev allt mer extrem och svårförståelig.

Könsrollernas uppkomst

Dagens feminism pratar som sagt ofta om en könsmaksordning - där män är överordnade och kvinnor är underordnade - som om det vore någon form av självklarhet. Men frågan är om detta antagande stämmer med historiska fakta? Är det verkligen så att män har förtryckt kvinnor i tusentals år, och att könsrollerna formats utifrån att männen roffat åt sig makten?

Till att börja med kan vi konstatera att det inte finns ett enda imperium i världshistorien som lyckats överleva i mer än några hundra år. Således är det ytterst svårt att förtrycka en stor grupp människor en längre tid. Ändå förväntas vi tro på att män lyckats förtrycka kvinnor på ett systematiskt sätt i tusentals år, eller kanske t o m sedan mänsklighetens begynnelse? En annan fråga som uppkommer är hur män i samtliga kulturer världen runt lyckats ingå i en konspiration för att ta makten ute i samhället på kvinnornas bekostnad, och sedan behållit detta förtryck i tusentals år. Det hela förefaller minst sagt en smula osannolikt.

Ett synsätt som stämmer betydligt bättre med historiska fakta är istället att de manliga och kvinnliga könsrollerna har

formats av människans starka drift att överleva. Genom historien har behovet av mat varit centralt för att överleva, vilket inneburit att män och kvinnor vackert fått inordna sig i de roller där de kunnat bidra till matproduktionen så effektivt som möjligt (något som bl a påvisats av Janet Chafetz¹ och Ken Wilber²). På så vis fick män redan i stenålderssamhället uppgiften att jobba utanför hemmet, eftersom män med sin muskelstyrka var bäst lämpade att jaga. Även efter jordbrukssamhällets inträde så krävdes männens muskelstyrka utanför hemmet för att manövrera den tunga plogen ute på åkern. Kvinnor däremot hade utsatts för stor fara om de försökt jaga när de var gravida och orörliga, och ifall de försökt manövrera tunga plogar i jordbrukssamhället hade risken för missfall ökat. Således var det till kvinnors egen fördel att välja lättare arbetsuppgifter i anslutning till hemmet, istället för att jobba sida vid sida med männen utanför hemmet.

Förutom människans centrala behov av att skaffa mat, så har den amerikanske socialpsykologen Roy F Baumeisters arbete visat oss att könsrollerna historiskt sett formats av varje kulturs behov av att säkerställa att det föds tillräckligt med barn. Under primitiva förhållanden är det endast genom att bevara eller att öka sin befolkning, som ett samhälle har möjlighet att hävda sig mot omkringliggande samhällen och bevara sitt inflytande. Ett samhälle vars befolkning minskar, löper stor risk att bli överkört av sin granne och gå under.

Eftersom kvinnor är de enda som kan föda barn, och eftersom varje kvinnoliv som går till spillo kan innebära en minskning av nästa generation, så var det historiskt sett ytterst viktigt att hålla kvinnor skyddade. Ett mansliv som gick förlorat behövde däremot inte ha någon inverkan på nästa generations storlek (eftersom en enda man kan göra flera olika kvinnor gravida), vilket ledde till att ett mansliv inte behövde skyddas på samma vis. Således fick män ta på sig alla farliga uppgifter såsom krig, resor och handel - medan kvinnor fick vara kvar i hemmets trygghet.

Vi kan därmed se hur både behovet av att producera mat så effektivt som möjligt, och behovet av att säkerställa storleken på nästa generation, leder till könsroller där kvinnorna jobbar i hemmet och männen jobbar utanför hemmet. Denna arbetsfördelning är därmed högst funktionell i pre-industriella samhällen, och vi behöver inte postulera om någon könsmaktsordning för att förstå varför könsrollerna blev som de blev.

Det är faktiskt väldigt osannolikt att könrollernas uppkomst ska ha påverkats av något slags förtryck, då det historiskt sett helt enkelt inte fanns utrymme för något könskrig, i en värld där kvinnor och män levde på marginalen och var tvungna att samarbeta för att överleva. Därmed inte sagt att förtryck aldrig förekommit genom historien (gentemot endera könet), men det var inte något förtryck som i sig ledde till uppkomsten av könsrollerna, vilket är en viktig distinktion.

Det kanske bästa beviset för att det inte är någon könsmaktsordning som vare sig skapat eller upprätthållit könsrollerna, är att i moderna och postmoderna samhällen, där kampen för överlevnad i mångt och mycket har försvunnit, så har vi sett att det sker en väldigt snabb förändring av könsrollerna. När vi inte längre behöver kämpa för att skaffa mat, och när det inte längre är samma fördel att ha en stor befolkning, så har könsrollerna genomgått en mycket snabb förändring.

Det bästa sättet att förstå hur könsroller uppstår och förändras över tiden är således att se dem som en funktionell anpassning till rådande omständigheter. I pre-industriella samhällen så var behoven av mat och skydd centrala, vilket ledde till tydligt polariserade könsroller där män och kvinnor hade väldigt olika arbetsuppgifter. I dagens industriella och post-industriella samhällen så är dessa behov inte längre centrala, och därmed så ser vi en snabb förändring av könsrollerna.

Gynnades män av det traditionella (pre-industriella) samhället?

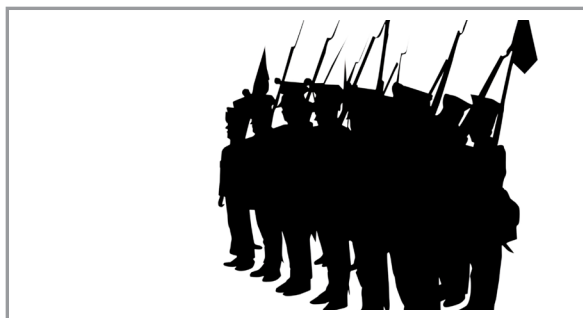
Det är lätt att se de fördelar som män fick genom att vara den grupp som arbetade utanför hemmet. Män hade fördelen att ha en egen lön (eller att vara den som producerade mat och resurser), och en liten grupp av män hade dessutom inflytelserika positioner i samhället och kunde därmed vara med och forma samhällets utveckling.

Något som inte är lika lätt att se är att männens roll i det traditionella samhället även innebar tydliga nackdelar. Som vi nyss såg så har män genom alla tider ansetts vara mer "förbrukningsbara" än kvinnor; dvs det har ansetts viktigare att skydda kvinnoliv än att skydda mansliv. Detta syns tydligt när man tittar på de jobb i samhället som innebär en risk för fysisk skada eller t o m en risk för att dö. Alla farliga jobb anses helt enkelt vara manliga jobb, både historiskt sett och i dagens samhälle (t ex gruvarbetare, byggnadsarbetare, vägarbetare, brandman, sjöman, oljeplattformarbetare, sophämtare, osv). Det har även varit männens uppgift att försvara sin stad eller sitt land mot angripare, samt att försvara kvinnor och barn rent allmänt sett - både i krigstider och när fred råder. Således kom männens rättigheter ute i samhället med skyldigheten att riskera sitt liv närhelst detta var nödvändigt för att skydda samhället, eller för att driva dess utveckling vidare.

Ytterligare ett pris som män betalade för att kunna ha tillgång till arbete utanför hemmet, var att det ansågs naturligt att män skulle vara borta från sin familj större delen av det vakna dygnet, för att ordna med försörjning. Männen förväntades alltså visa sin kärlek för sin familj genom att tillbringa den mesta tiden borta från sin familj. Detta krav på männen lever även kvar i det moderna samhället - särskilt bland framgångsrika män (VD:ar, styrelseledamöter, chefer i näringslivet, kirurger).

Vi kan således konstatera att männens möjligheter ute i samhället alltid kommit med ett högt pris, något som ofta glöms bort i jämställdhetsdebatten. Intressant att notera är även att feminismen ordnade lika rättigheter för kvinnor ute i samhället, utan att kvinnor behövde känna något tvång att i alla lägen ta del av männens formella och informella skyldigheter ute i samhället. Det kanske bästa exemplet på hur det feministiska arbetet i samhället har handlat mer om kvinnors rättigheter än skyldigheter är att kvinnor fick rösträtt och tillgång till arbetsmarknaden, utan att behöva ta del av männens värnplikt - där flera generationer män gett ett år av sitt liv till staten, ofta med en tydlig risk för skador.

Något som också ofta glöms bort i jämställdhetsdebatten är de fördelar som det innebär att vara kvinna, både förr och nu. Män har förvisso alltid haft ett övertag när det gäller materiella tillgångar i samhället, men kvinnor har alltid haft förmånen att få bygga upp nära relationer till sina barn, och tillbringa långt mer tid med sina barn. Nuförtiden skulle nog de flesta säga att livskvalitet bygger lika mycket på bra relationer som på materiella tillgångar, men detta är sällan eller aldrig något som tas upp i jämställdhetsdebatten - och man osynliggör då det faktum att den kvinnliga könsrollen även innehåller inbyggda fördelar.

Troligen är det så att feminismens uppkomst, och dess bild av att det traditionella samhället gynnade män på kvinnors bekostnad, kommer sig av att man framför allt tittade på mäns fördelar och kvinnors nackdelar, utan att tänka på de nackdelar som följde med den manliga könsrollen och de fördelar som följde med den kvinnliga könsrollen. Något som är viktigt när vi rör oss från feminism till jämställdhet, är att vi rutinmässigt börjar analysera för- och nackdelar med bägge

könsrollerna, för att få en så korrekt bild av människors situation som möjligt. Då feminismen redan gjort halva jobbet så att säga, så ser jag det framför allt som min uppgift att belysa den andra halvan.

Statsfeminismen

Statsfeminismen är det namn som myntats för den feminism som ligger till grund för den svenska jämställdhetspolitiken, och som står inskriven i ett flertal olika regeringsdokument³. Vad innebär då statsfeminismen? En god sammanfattning fås i regeringsdokumentet Skr2002/2003:140:

Trots en lång historia av aktivt jämställdhetsarbete präglas vårt samhälle fortfarande av en könsmaktsordning. Arbetet måste fortsättningsvis ges en mer feministisk inriktning. Det innebär att vi måste vara medvetna om att det råder en könsmaktsordning, att kvinnor är underordnade och män är överordnade, och vilja förändra den. Det innebär också att regeringen betraktar manligt och kvinnligt som "sociala konstruktioner", dvs. könsmonster som skapas utifrån uppfostran, kultur, ekonomiska ramar, maktstrukturer och politisk ideologi.

Statsfeminismen vilar således på två olika pelare:

- *Könsmaktsordningen*
- *Kön som social konstruktion*

Könsmaktsordningen är en övertygelse att män som grupp eller klass, förtrycker kvinnor som grupp eller klass. Sättet att tänka är lånat från marxismen, där man pratar om hur överklassen förtrycker underklassen.

Ett enkelt exempel visar däremot att parallellerna mellan klass och kön haltar betänkligt. Vem har mest makt och störst potential till livskvalitet: en överklasskvinna eller en manlig gruvarbetare? Uppenbarligen så har inte kön det genomslag som hävdas av könsmaktsordningens förespråkare.

Som vi nyss såg, så visar dessutom det historiska perspektivet på könsrollernas uppkomst att de två könsrollerna har formats av människans grundläggande behov, såsom mat och trygghet. Däremot finns det ingenting som talar för att könsrollerna uppkommit på grund av en drift att förtrycka det ena könet, vilket begreppet könsmaktsordning implicerar. Historiskt sett, när alla var tvungna att jobba hårt för att ens överleva, fanns det inte utrymme att bedriva en könskamp, utan kvinnor och män fick helt enkelt samarbeta för att överleva. Således stämmer inte övertygelsen om könsmaktsordningen med grundläggande historiska fakta.

När man tittar närmare på de två könsrollerna ser man även att bägge könsrollerna innehåller för- och nackdelar. I traditionella samhällen var kvinnor fast i hemmet och deltog inte i samhällslivet, men de var trygga och fick ha en nära relation till sina barn. Män var ofta tvungna att utföra farliga jobb och vara borta från hemmet och familjen stora delar av dagen, men man kunde tjäna pengar samt ha tillgång till både hemmet och samhället. Således fanns tydliga fördelar och nackdelar med bägge könsens roller, inte bara positiva saker för männen och negativa saker för kvinnorna. Istället för att prata om en könsmaktsordning får vi en mer korrekt bild av samhället både historiskt sett och i nutid om vi pratar om ett könsrollssamhälle.

Den andra grundpelaren i statsfeminismen är att könsskillnader är socialt konstruerade. Med detta menas att det faktum att män och kvinnor (på gruppnivå) beter sig olika och gör olika livsstilsval, har sin grund i uppfostran, kultur, samhällsstrukturer och gamla traditioner. Eftersom könsskillnader anses var konstruerade i sin helhet, eller i all väsentlighet, finns då en övertygelse hos statsfeminismen om att man kan suddas ut könsskillnaderna genom att förändra samhällets strukturer och värderingar.

Att män och kvinnor påverkas starkt av de könsroller vi har ärvt är en sak; det kan nog de flesta av oss hålla med om. Vi formas alla av vår uppfostran och de normer vi möter när vi går ut i samhället. Men att hävda att det endast är detta som skapar skillnaderna i köns beteende är något annat. Män och kvinnors kroppar ser ju annorlunda ut på utsidan, och vi kan inte bara anta att det inte finns några skillnader på insidan (t ex i hjärnan eller i de hormonella systemen); skillnader som i så fall även påverkar vårt sätt att vara och de livsstilsval vi gör.

De senaste 20 åren har det kommit en mängd ny forskning kring medfödda könsskillnader, som på ett tydligt sätt visar att det finns skillnader mellan män och kvinnor:

- *Ny teknologi som kan återge hjärnans struktur och funktion (fMRI, PET, osv), visar att det finns könsskillnader i hur hjärnan är uppbyggd och hur den fungerar⁴*
- *Studier på nyfödda barn visar att pojkar och flickor väljer att titta på olika saker⁵. Flickor tittar mer på ett ansikte, och pojkar mer på en babybil⁶.*
- *Studier som undersöker transkulturella könsskillnader, visar att vissa personlighetsdrag skiljer sig mellan män och kvinnor i alla kulturer⁷. Således kan dessa personlighetsdrag inte sägas vara kulturellt betingade⁸.*
- *Studier som undersöker en koppling mellan testosteronnivåer och riskbenägenhet finner att manliga nivåer på testosteron leder till mer risktagande (och att kvinnor med högre testosteronnivåer än normalt tar mer risker)⁹.*

Sammantaget har denna forskning inte bara visat att män och kvinnors hjärnor ser olika ut och fungerar på olika sätt, utan även att dessa skillnader leder till konkreta skillnader i beteende. En manlig nivå av testosteron leder till en ökad riskbenägenhet, och beroende på vilket kön man föds till så är det en ökad sannolikhet för att man ska ge uttryck för vissa personlighetsdrag. Givetvis motsäger inte detta att det finns stora individuella skillnader, men skillnaderna på gruppnivå är såpass omfattande att de inte kan sägas vara ointressanta eller försumbara.

Till viss del stämmer forskningsresultaten med de föreställningar vi har om vad som är manligt och kvinnligt. Den brittiska forskaren Simon Baron-Cohen har t ex skrivit om hur kvinnors hjärnor är mer inriktade på nära relationer, medan männens hjärnor är mer inriktade på "systematisering" och problemlösning¹⁰. Detta skulle kunna förklara varför ingenjörutbildningarna fortfarande domineras av män, medan kvinnor inte haft några problem att slå sig in på läkar- och juristutbildningarna. Det skulle även kunna förklara varför svenska kvinnor och män är ovilliga att dela lika på föräldraledigheten¹¹. Därmed inte sagt att dessa val endast förklaras av medfödda faktorer, men allt talar för att medfödda faktorer bidrar till att män och kvinnor gör dessa val. Således är det som vi i dagens samhälle kallar för "stereotypa gamla könsroller" inte bara gamla floskler, utan till viss del även korrekta insikter om att det finns medfödda könsskillnader.

Något som är viktigt att komma ihåg är dock att medfödda skillnader inte på något vis leder till att män och kvinnor är totalt väsensskilda. Biologisk forskning har även visat att den mänskliga hjärnan är oerhört adaptiv och flexibel, vilket gör att både män och kvinnor har förmågan att anpassa sig till nya situationer, och att prova på nya beteenden. Således bör vi akta oss för dessa två extremistpositioner:

- *Biologism – övertygelsen om att medfödda skillnader mellan könen styr könsrollerna fullt ut*
- *Biofobi – övertygelsen om att det inte kan finnas eller inte får finnas medfödda skillnader mellan könen*

Tyvärr visar det sig att den svenska regeringspolitiken har ett starkt drag av biofobi. I regeringsdokumentet SOU 2006:75, s 55, skriver man följande:

Den nordiska synen är dock att kön är en konstruktion.

När forskningen så tydligt har visat att det finns medfödda skillnader mellan könen så är det inte försvarbart att uttrycka sig på detta vis. Normalt sett grundar sig svensk politik på den forskning och kunskap som finns inom ett visst område, och jämställdhetspolitiken bör inte vara något undantag. Ett mer korrekt sätt att uttrycka sig hade varit:

Rådande forskningsläge visar att könsroller och könens olika livsval beror på en blandning av kulturella faktorer och medfödda faktorer. Vi anser att det är viktigt att betona varje individs förmåga att vara flexibel och att inte vara låst i en viss könsroll, samtidigt som vi accepterar att män och kvinnor med största sannolikhet kommer att fortsätta att göra delvis olika livsval.

Statsfeminismens målsättning att vi ska kunna utplåna könsskillnaderna och uppnå 50/50-fördelning av män och kvinnor inom alla yrken och utbildningar, får därmed sägas vara en utopi som inte är förankrad i verkligheten. Dessutom skapar man en onödigt begreppsförvirring när man definierar jämställdhet såsom lika kvantiteter män och kvinnor inom alla samhällsområden, eftersom detta inte är vad jämställdhet betyder. Den korrekta definitionen på jämställdhet är att män och kvinnor har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i samhället - inte att det är lika många män och kvinnor på olika positioner i samhället.

Genusvetenskap

Varifrån kommer då den kunskap som ligger till grund för statsfeminismen och de påståenden vi kan läsa om i regeringens dokument om jämställdhet? Det man har valt att ha som kunskapskälla i statens jämställdhetsarbete är det arbete som genusvetarna utför på svenska universitet och högskolor.

Genusvetenskapen är en relativt ny disciplin, som är sprungen ur 1970-talets kvinnohistoria och kvinnovetenskap. Teoribildningen inom genusvetenskapen är starkt påverkad av feministisk teori, och begreppen genusvetenskap och feministisk teori används ibland t o m synonymt.

Som vi såg ovan, visar det sig dock att den kunskap som regeringen får från genusvetarna inte stämmer med historiska fakta eller med den senaste forskningen om könsskillnader. Hur kan detta komma sig? Kan man inte lita på den genusvetenskapliga kunskap som produceras på svenska universitet och högskolor?

För att få ett svar på dessa frågor så kan vi vända oss till Helen Lindbergs arbete. Lindberg har skrivit en avhandling¹² på Örebro Universitet, där hon undersöker fyra olika feministiska teorier:

1. Catharine M. MacKinnons radikalfeminism
2. Anna G. Jonasdottirs teori om kärlekskraft
3. Luce Irigarays gynocentriska särartsfeminism
4. Judith Butlers queerfeminism

Slutsatsen som Lindberg drar är:

Avhandlingen visar att dessa fyra olika feministiska samhällsteorier var och en på sitt sätt visar sig otillräckliga som hjälpverktyg i samhällsvetenskaplig forskning eftersom de vilar på starka ideologiska grundvalar och uppvisar bristande intern hållbarhet.

De feministiska samhällsteorierna som genusvetarnas arbete vilar på är således inte lämpliga att använda till forskning, utan de bör istället betraktas som politiska ideologier. Lindberg skriver vidare om de feministiska teorierna:

Först och främst utgår samtliga från strukturalistiska och därmed tämligen deterministiska antaganden om relationen mellan individ och samhälle som lämnar lite utrymme åt individen som tänkande och handlande aktör och det ges därmed också små möjligheter till utveckling och förändring av samhället.

Inte nog med att kunskapsunderlaget från genusvetarna är starkt ideologiskt färgat (och därmed inte pålitlig kunskap), utan de feministiska teoriernas förhållningssätt kan även hämma våra möjligheter att utveckla och förändra samhället. Eftersom jämställdhetspolitiken just syftar till utveckling och förändring av samhället, så är det alltså kontraproduktivt att använda sig av dessa feministiska teorier.

Helen Lindbergs sammanfattar resultatet av sin avhandling på detta vis:

Slutligen problematiseras relationen mellan vetenskap, politik och ideologi i allmänhet och relationen feminism som vetenskap, politik och ideologi i synnerhet. För att kunna bedriva samhällsvetenskaplig forskning om könsrelationer hävdar författaren att det inte är fruktbart att använda de feministiska samhällsteorier som undersökts eftersom de är alltför ideologiska och teoretiskt inte tillräckligt väl utvecklade. De bör snarare bedömas och värderas likt övriga normativa och ideologiskt grundade samhällsteorier, såsom marxism, framförallt i deras kritiska roll som problemställare och som vägledare in i politisk praxis.

Feministiska teorier jämföras här med marxism. Det är alltså lika meningsfullt att ha feministiska teorier som underlag för forskning, som det är att ha marxismen som grund för forskning. Ändå envisas svenska regeringar med att bygga sin jämställdhetspolitik på det kunskapsunderlag som kommer från genusvetenskapliga forskare.

Är inte feminism och jämställdhet samma sak?

Att feminism och jämställdhet mer eller mindre är samma sak, och att vägen till jämställdhet går via feminismen, är en vanlig missuppfattning. Sanningen är att jämställdhet helt enkelt betyder att män och kvinnor ska ha lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Hur man kan uppnå detta är öppet för diskussion, och feminismen är bara en ideologisk hållning till hur detta skulle kunna uppnås. Dessutom har feminismen åsikter i sin ideologi som inte nödvändigtvis har att göra med jämställdhet, t ex att man mest betonar hur kvinnor missgynnas av sin könsroll, istället för att öppet utforska hur bägge könen kan fara illa av sin könsroll.

Det finns även andra variabler som gör det problematiskt att använda feministiska teorier som basen för ett jämställdhetsarbete. Som vi precis såg har Helen Lindberg på Örebro Universitet i sin avhandling visat att de feministiska ideologier som används av svenska staten, saknar intern hållbarhet och därmed är olämpliga att använda i forskningssammanhang. Dessutom finns det både kvalificerad forskning och välkända historiska fakta som ifrågasätter feminismens grundbultar. Således kan feministisk teori inte betraktas som fakta eller facit till hur vi uppnår jämställdhet, utan bör istället betraktas som en ideologi i mängden kring hur jämställdhet kan uppnås.

Tyvärr är det även så att bägge könen kan fara illa utav feminismen. Unga kvinnor får numera lära sig att de är offer

för mäns förtryck (den s k könsmaktsordningen) och att det finns glastak och lönediskriminering i arbetslivet som kommer att hämma deras karriär. Detta kan leda till ilska, nedstämdhet och inaktivitet - istället för att känna att det finns alla möjligheter till att skapa sitt eget liv.

Unga män får istället lära sig att det är något fult att vara man, för att inte tala om att vara manlig. Män påstås vara orsaken till allt ont i samhället (krig, våld, miljöförstöring, osv) - trots att bägge könen skapat samhället tillsammans - så budskapet som unga män får är att de bör känna skuld och skam över att de är män.

Ifall feminismen verkligen var sann, och stämde med forskning och fakta, så skulle det väl vara en sak att man trummade in dessa budskap hos unga kvinnor och män, eftersom det i längden knappast lönar sig att blunda för faktiska förhållanden. Men när forskning och fakta påvisar att feminismen inte är hållbar, och i slutändan inte kan betraktas som något annat än en tveksam politisk ideologi, då är det djupt oansvarigt att sprida dessa budskap som om de vore sanningar.

Som tur är så finns det även ett positivt budskap, nämligen att det är fullt möjligt att arbeta för jämställdhet utan att vara feminist. Personligen förespråkar jag ett förhållningssätt till jämställdhetsarbete som inte är överdrivet ideologiskt laddat, utan som istället låter forskning och fakta visa vilka problem och möjligheter som finns (så långt det är möjligt, inte ens den mest pragmatiska person kan sägas vara fri från värderingar och ideologi).

Mina utgångspunkter för att bedriva jämställdhetsarbete är:

- att studera historien för att förstå varför och hur könsrollerna uppstod
- att använda sig av viktiga forskningsresultat som belyser jämställdhetsfrågan
- att vara öppen för att analysera för- och nackdelar med bägge könsrollerna
- att vilja att bägge könen ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter
- att ej ha som slutmål att könen ska likriktas, utan att bägge könen ska ha en reell frihet att leva det liv de önskar

Jämställdhet i arbetslivet: Kvotera eller inte?

Kvotering till bolagsstyrelser och andra toppositioner är ett ofta framfört krav i politiken och media, som ett åtgärd för att ge kvinnor tillgång till inflytelserika positioner i samhället. Detta krav är problematiskt eftersom man då avviker från principen att den mest kompetenta och motiverade personen ska få jobbet. Och när vi avviker från denna princip, så utövar vi per definition en form av diskriminering. Definitionen på diskriminering är ju som bekant att man underlåter att ge ett visst jobb eller en viss arbetsuppgift till den mest lämpliga och kompetenta personen.

Det är också intressant att notera att man endast kräver att kvinnor automatiskt ska få hälften av högstatusjobben, man kräver inte att kvinnor ska kvoteras in till alla de farliga jobben som domineras av män (soldat, brandman, byggarbetare, vägarbetare, osv). Detta tyder på ett inkonsekvent tänkande där man kämpar för att kvinnor ska ha de fördelar som den traditionella mansrollen innebär, men inte de nackdelar som männens traditionella roll för med sig.

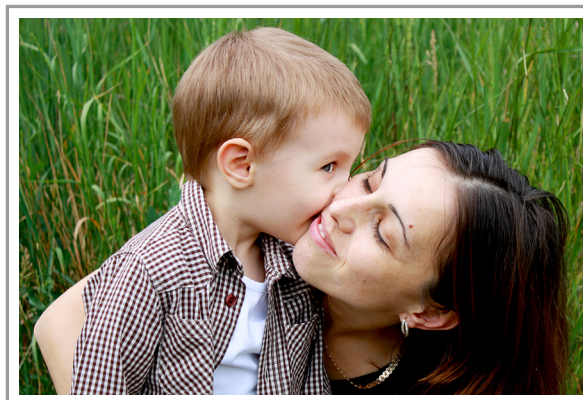
Det finns idag inga formella hinder för kvinnor att nå toppositioner i samhället, men ändå ser vi att förändringen av könsfördelningen går långsamt. Den vanliga förklaringen till detta är att kvinnor stöter på ett s k glastak och därmed

inte kan komma högre upp i hierarkin. Fast frågan är hur hållbar denna förklaring är? Jakob Wallenberg, en ledande person i svenskt näringsliv, har till exempel uttalat sig offentligt¹³ om att han gärna skulle vilja anställa fler kvinnor på ledande befattningar, men att kvinnor drar sig ur karriären när de är på vippen att bli befordrade till ett styrelsejobb eller chefsjobb.

Kan det vara så att kvinnor gör andra prioriteringar än män i livet? Kanske kvinnor prioriterar att ha tid för familj och barn vid sidan om yrkeslivet? Det finns mycket som talar för att det är så, eftersom kvinnor inte har haft några problem med att slå sig in på andra f d manliga domäner såsom läkar- och juristyrket, där möjligheten finns att inte vara lika uppbunden tidsmässigt som i näringslivets topp. För att ha en ledande position på ett större företag krävs det enorma uppoffringar i form av tid och engagemang, och man har ofta relativt lite tid och energi att lägga på att träffa familj och barn.

Man kan således fråga sig vem som uppnår högst livskvalitet i slutändan: männen som lägger all energi på karriären, eller kvinnorna som även skapar nära band till barn och vänner? Det är intressant att notera att jämställdhetsdebatten endast handlar om vem som har högst lön och status i samhället, medan man inte alls talar om vem som har högst livskvalitet och nära band till barn och vänner. På så vis osynliggör man de fördelar som kvinnor får då de väljer att inte satsa på de tuffaste karriärerna.

Fenomenet att män dominerar de positioner som ger makt och inflytande i ett samhälle, är för övrigt inte någon ny företeelse. I alla kända kulturer genom tiderna¹⁴, så är det männen som dominerat de samhällspositioner som ansetts ha hög status i just den kulturen. Med tanke på att det är ett transkulturellt fenomen att vi finner flest män på toppen, så är det sannolikt att fler män än kvinnor har en medfödd drift att nå upp till toppen, oberoende av de uppoffringar som krävs. Och som vi nyss noterade, så kan denna drift både ses som en nackdel och en fördel för individen, beroende på vilka faktorer vi anser vara viktiga för en hög livskvalitet.

Jämställdhet i arbetslivet: Lönesättning

En annan viktig jämställdhetsfråga i arbetslivet är lönesättning. Tvärtemot vad många tror, så är lika lön för lika arbete i princip redan implementerat i Sverige. I en stor studie av Jämsö där man granskade oförklarade löneskillnader mellan könen¹⁵, så visade det sig att endast 1,3 procent av kvinnorna hade en oförklarad löneskillnad. Det innebär att 98,7 procent av alla kvinnor hade rätt lön, medan resterande del möjligen hade en osaklig löneskillnad (jag skriver möjligen, eftersom det inte är alla oförklarade löneskillnader som är osakliga).

I en annan svensk studie¹⁶, visade det sig att när man korregerar för yrke, bransch, befattning, arbetad tid, anställningstid (deltid eller heltid), övertid samt geografiskt läge – så är löneskillnaden mellan män och kvinnor liten. Författarna skriver även att man inte korregerat för utbildningsnivå, ålder, erfarenhet, produktivitet och eventuell prestationslön (och inte heller för ansvarsnivå eller villighet att resa – min anmärkning). Skulle man korregerat för även dessa faktorer är sannolikheten stor att det inte skulle finnas någon löneskillnad alls mellan könen, och författarna drar slutsatsen att vi inte längre har någon lönediskriminering i Sverige.

Vad gäller mer specifika segment av arbetsmarknaden finns också ett par intressanta rapporter. Landstingsförbundet har i en rapport avseende landstingsanställda kommit fram till att när man tar hänsyn till olikheter i yrkesstruktur mellan könen så är kvinnornas medellön 99 procent av männens medellön¹⁷. Arbetsgivarverket har i sin tur konstaterat att det år 2007 endast fanns en oförklarad löneskillnad mellan statsanställda män och kvinnor på 1,3 procent och då har man ändå inte korrigerat för "avgörande skillnader i faktiska arbetsuppgifter och ansvarsområden inom de grupper som jämförs"¹⁸.

I USA har författaren Warren Farrell gjort en omfattande undersökning kring varför män och kvinnor tjänar olika mycket, och redovisat sina resultat i en i USA omtalad bok¹⁹. Hans slutsats är att det finns 25 olika faktorer där män och kvinnor gör olika val, och det är dessa livsstilsval som leder till löneskillnader mellan könen. Till exempel väljer kvinnor oftare jobb med flexibel arbetstid där man inte behöver resa i jobbet, vilket underlättar både att vara mammaledig samt att få mer tid över till barnen under småbarnsåren. Men dessa livsstilsval, som möjliggör en önskad livsstil, ger inte samma höga lön som arbeten där man i princip är tvungen att resa samt jobba övertid.

Således talar fakta för att kvinnor och män får samma lön för samma arbete, och att det är hur man närmar sig arbetslivet som leder till löneskillnader mellan könen. Detta betyder inte att debatten om löner är avklarad, eftersom man fortfarande kan diskutera varför män och kvinnor väljer olika yrken samt väljer att satsa olika mycket på familj kontra karriär. Men diskussionen måste utgå från korrekta fakta, och myten om direkt lönediskriminering av kvinnor hör inte hemma i en intelligent diskussion om lönearbete och familjeliv.

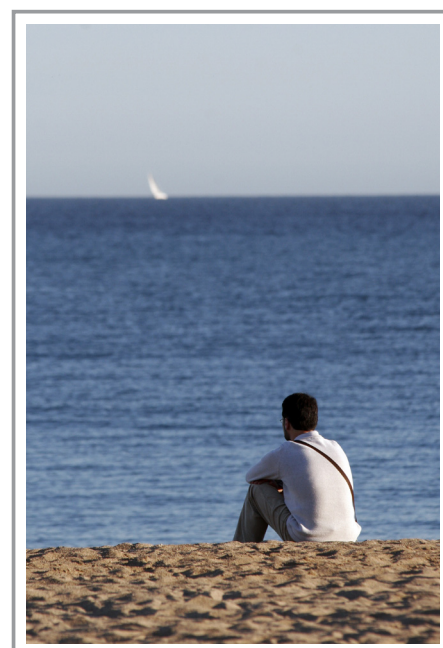
Jämställdhet i hemmet: Skilsmässa

Det är välkänt att kvinnor kan drabbas hårt av en skilsmässa. Framför allt handlar det om att kvinnan oftare är den som har en lägre inkomst, vilket kan leda till en ekonomisk utsatthet när hon plötsligt blir tvungen att försörja sig på egen hand. Den allena rådande lösningen på detta problem i svensk politik förefaller vara att man propagerar för att alla individer ska jobba heltid hela livet, så att de får den löneutveckling och den pensionsrätt som krävs för att försörja dem vid en skilsmässa.

Personligen tror jag det är orimligt att kräva att småbarnsföräldrar alltid ska jobba heltid. Det kan lätt leda till stress och frustration när man aldrig får en lugn stund med sina barn, och denna stress bidrar förmodligen till att antalet skilsmässor är högt. Således är det ett mycket tufft krav som politikerna kommer med när de säger att alla alltid bör jobba heltid.

En alternativ lösning skulle kunna vara att göra den pensionsrätt som årligen intjänas under ett äktenskap gemensam. På så vis skulle den som är låginkomsttagare eller den som jobbar deltid (oftast kvinnan, men ibland mannen) kunna få en förbättrad pension efter en skilsmässa.

Att kvinnor drabbas ekonomisk av en skilsmässa är välkänt, men ofta glöms det bort hur män påverkas av en skilsmässa. Män drabbas nämligen också hårt, men oftast på andra sätt. I en familj är det för det mesta kvinnan som har den närmaste kontakten med barnen, och är därmed den som är barnens primära vårdgivare. Detta leder till att betydligt fler män än kvinnor har en dålig kontakt med sina barn efter en skilsmässa, eller t o m tappat kontakten helt. Vi vet även att män förlorar vårdnadstvist mer än fyra gånger så ofta som kvinnor gör det²⁰.

Något som även blir tydligt efter en skilsmässa är att en av fem män saknar en nära vän²¹, och därmed så har de ingen att

vända sig till för stöd (den enda nära vännen var hustrun). En annan risk för män efter en skilsmässa är självmord. Män är enormt överrepresenterade i självmordsstatistiken²², och extra utsatt är man efter en skilsmässa.

Ett bra sätt att tänka kring de traditionella, konventionella könsrollerna är att de för kvinnor innebär ett psykosocialt kapital (dvs goda relationer till barn och vänner) medan de för männen innebär ett ekonomiskt kapital. Det är dessa mönster som fortfarande går igen, något som blir särskilt tydligt vid en skilsmässa. Det vi lätt kan glömma bort är att värdera kvinnans psykosociala kapital som en tillgång. De flesta människor värderar kontakten med sina barn och vänner lika högt som sin ekonomiska situation, så om vi endast värderar männens ekonomiska styrka som en tillgång (vilket är vanligt i jämställdhetsdebatten), så får vi en skev bild av verkligheten.

Jämställdhet i hemmet: Vem arbetar mest?

Vi har väl alla fått höra om den dubbelarbetande kvinnan, som ska klara av sitt förvärvsarbete samtidigt som hon fortfarande är ansvarig för hem och barn. När man läser om den dubbelarbetande kvinnan så framträder det lätt en bild av stressade och utarbetade kvinnor som har alldeles för mycket att göra – och det finns ingen anledning att tro annat än att denna bild stämmer in på många kvinnor i dagens samhälle som har både jobb och barn.

Däremot så finns det en till bild som framträder i samband med bilden av den dubbelarbetande kvinnan, och det är det late mannen som bara gör sitt förvärvsarbete och sedan inte gör sin beskärda del av hushållsarbetet. Stämmer denna bild egentligen, om vi inte bara köper den feministiska retoriken utan kontrollerar hur det verkligen ligger till?

Den bästa källan för att få koll på hur det egentligen ligger till är Statistiska Centralbyrån (SCB) som regelbundet undersöker hur svenska män och kvinnor använder sin tid under en vecka. Där framgår det att män och kvinnor jobbar exakt lika mycket per vecka (!), tvärt emot vad många av oss säkert tror. Männen jobbar mer utanför hemmet, och kvinnor jobbar mer i hemmet, men totalt sett är det ingen skillnad.

Många gör ofta misstaget att tro att män inte gör särskilt mycket hushållsarbete, men man glömmer då att gräsklippning, små reparationer, bilskötsel och att bygga ett skjul i trädgården är exempel på hushållsarbete. Det är inte bara diskning och städning som måste skötas för att ett hem ska fungera. Slutsatsen blir att om vi vill att männen ska ta halva ansvaret för diskning, städning och barnpassning, så måste kvinnorna börja förvärvsarbete lika många timmar som männen och även ta halva ansvaret för reparationer, bilskötsel, målning, osv.

Min personliga åsikt är att varje par själv bör få bestämma hur de vill fördela arbetet, utifrån personliga preferenser och intressen. Viktigt att komma ihåg är dock att om det finns med barn i ekvationen så bör arbetsfördelningen se ut så att bägge föräldrarna får tillräckligt med tid till att skapa en god relation till sina barn.

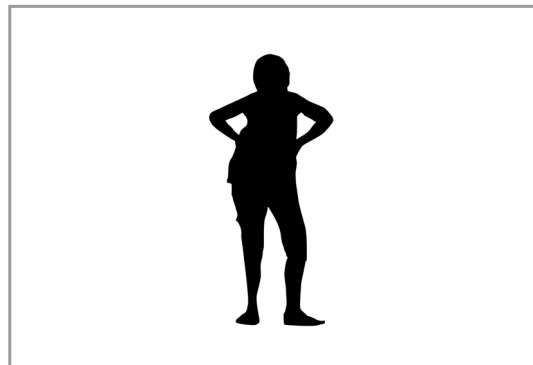
Jämställdhet i hemmet: Våld i nära relationer

Låt oss nu vända vår uppmärksamhet till våld i nära relationer, vilket är ytterligare ett ämne som ofta tas upp när man diskuterar jämställdhet i hemmet. Media, politiker och kvinnojourer ger oss ofta bilden av att mäns våld mot kvinnor är den enda formen av våld som förekommer i relationer, och att den s k könsmaktordningen ligger till grund för att män misshandlar kvinnor.

Frågan är då om denna bild av partnervåld håller när vi granskar den akademiska forskning som finns i ämnet? Det är nämligen så att det finns högkvalificerad forskning på detta område från bl a Norge, Storbritannien, USA och Australien²³.

Chockerande nog, för någon som tror på den bild som ges i media och av politiker, visar forskningen att det är ungefär lika många män och kvinnor blir utsatta för våld av sin partner varje år. Kunskapen om att även kvinnor slår män i hög utsträckning, är tyvärr inte spridd, och strider även mot en konservativ syn på könsroller där man inte ser kvinnor som kapabla till aggressivitet eller våldsamheter.

Samtidigt som forskningen visar att lika många män som kvinnor är utsatta för våld i sin nära relation, så visar den även att kvinnor oftare blir kroniskt misshandlade, att kvinnor oftare blir skadade och att kvinnor oftare blir rädda när våld uppstår i hemmet. Sanningen är således att partnervåld är ett allvarligt problem för bägge könen, och allra allvarligast är det för kvinnor. Eftersom kvinnor drabbas hårdast är det bra att antalet kvinnojourer idag är många, och att miljontals kronor ges i bidrag av staten. Det som däremot är orimligt är att mansjourerna är så få och att de knappt får några bidrag. En mer rimlig inställning till mansjourerna vore att de byggdes ut rejält samt fick c:a hälften så mycket bidrag som kvinnojourerna.

Eftersom kvinnojourerna är en viktig del av samhället, bör det med tiden implementeras en större insyn i deras arbete. T ex bör årlig budget redovisas, och samtliga som arbetar på en jourverksamhet (frivilligt eller avlönat) bör ha genomgått en utbildning i hur man bäst bemöter våldsutsatta vuxna och barn – och jag menar då en utbildning som grundar sig på evidensbaserade metoder, inte på radikalfeministisk ideologi. Samma krav bör ställas på mansjourer i den utsträckning de finns, och särskilt när de börjar få rejäla summor i bidrag av staten. Något som också är viktigt att betona är att samhället bör erbjuda hjälp till kvinnor och män som själva utövar våld, inte bara till dem som blir utsatta för våld.

Barn och jämställdhet

Ytterligare en konsekvens av att radikalfeministiska genusvetare styr svensk jämställdhetspolitik, är att den s k genuspedagogiken blivit populär i förskolorna. I regeringsdokumentet SOU2006:75 (Jämställd förskola) kan man läsa:

Förskola av den svenska modellen representerar såväl ett barnpedagogiskt som ett könspolitiskt projekt.

Vet svenska föräldrar om att deras barn ingår i ett könspolitiskt projekt? Vidare kan man i regeringsdokumentet läsa:

Det är viktigt att komma ihåg att det inte är föräldrarna som ska bestämma om en förskola ska arbeta med jämställdhet eller inte. Uppdraget finns formulerat i läroplanen och det är alltid personalen som har det pedagogiska ansvaret.

Således är det inte frivilligt huruvida ens barn ska vara med i detta könspolitiska projekt, utan det är lärarna som ska se till att barnet formas på det sätt som radikalfeminismen och genusvetenskapen vill.

Vad innebär då genuspedagogiken? Det är lite svårt att få grepp på exakt vad som menas, men generellt sett så vill man motverka traditionella könsroller och könsmönster. Ifall detta innebär att barn ska få leka med de leksaker de vill, och utforska de beteenden de vill, så är det givetvis bra. Men om det leder till att man tvingar barn att leka på ett visst sätt, eller t o m försöker reversera könsrollerna medelst tvång, är det något som är oerhört oetiskt. Barn ska inte vara försökskaniner i ett radikalt könspolitiskt experiment, utan det är vi vuxna som är ansvariga för att genomgå dessa radikala förändringar av könsroller och beteende – ifall det nu är detta som vi vill.

Genusvetarna tror ju som bekant att könsrollerna är socialt konstruerade till 100 procent, och att barn lär sig allt sitt beteende genom att härma oss vuxna. Således borde genuspedagogiken rimligen förespråka att vi vuxna ändrar vårt

beteende, eftersom detta borde leda till en 100-procentig beteendeförändring hos barnen. Varför envisas att jobba med barnen när det räcker att förändra de vuxna? Inom forskarsamhället anses det vara djupt oetiskt att använda barn som försökskaniner om det inte är absolut oundvikligt, men tydligen gäller inte detta för den svenska förskolan. Med den kunskap vi idag har om medfödda könsskillnader, framstår dessutom det könspolitiska projektet i förskolan lite som Don Quijotes kamp mot väderkvarnarna.

Slutligen kan jag tycka det är olyckligt att man endast för fram två olika ståndpunkter vad gäller könsfrågor i förskolan. Antingen så är man emot alla förändringar av hur pojkar och flickor bemöts, eller så stödjer man genuspedagogernas arbete med att förändra beteendet hos lärarna och hos barnen. Men själv känner jag inte igen mig i något av dessa läger. Genuspedagogernas arbete tilltalar mig inte då det är sprunget ur radikalfeminismen (som har en i grunden mansnegativ syn), och jag kan heller inte köpa utgångspunkten att alla könsskillnader är socialt konstruerade. Däremot så förespråkar jag att det är bra om lärarna i förskolan har en könsmedvetenhet, så man inte automatiskt tror att alla pojkar vill spela fotboll och att alla flickor vill leka med dockor. Barn är individer och det centrala är att man försöker se varje barns individuella behov.

Var finns förskolekonsulterna som jobbar utifrån detta tredje synsätt?

Bortglömda mansfrågor

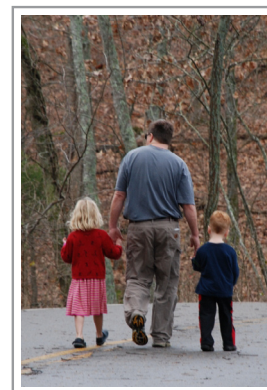
Med tanke på att vi haft en stark feministisk kvinnorörelse i flera decennier nu, så är det lätt att glömma bort att det även finns många viktiga mansfrågor. Om man vill använda Berit Ås teori om härskartekniker, så skulle man kunna säga att mansfrågorna har osynliggjorts av den maktposition som feminismen har och har haft i jämställdhetsarbetet.

För att råda bot på detta, kommer här ett axplock av viktiga mansfrågor som behöver få ökad uppmärksamhet i media och av politiker:

- *DNA-testning av alla nyfödda för att fastställa faderskap. Detta behövs för att säkerställa barnets långsiktiga emotionella och ekonomiska trygghet, och för att män ska veta lika säkert som kvinnor vilka barn som är deras. Att efter tio år upptäcka att någon annan är pappa, är en tragedi för barnet och även för den man som lurats under tio år av sitt liv.*
- *Automatiskt gemensam vårdnad mellan föräldrarna när ett barn föds, oberoende om paret är gifta eller inte. I nuläget får modern automatiskt ensam vårdnad utanför ett äktenskap, vilket knappast är förenligt med visionen om två jämställda föräldrar. DNA-testning av alla barn gör det enkelt att ge gemensam vårdnad till rätt man, från det ögonblick då testresultaten är klara.*
- *Delat barnbidrag. Att kvinnan får hela barnbidraget rimmar illa med ett jämställt föräldraskap.*
- *Informationsplikt för gravida kvinnor. Den presumptiva fadern ska informeras om att han troligen kommer att bli pappa. Detta för att han ska kunna organisera om sitt liv och kunna förbereda sig för sitt stundande föräldraansvar.*
- *Pojkar får sämre betyg i skolan och snart är endast en tredjedel av studenterna på universitet och högskolor män. Vilka mekanismer i samhället och i skolan har lett till detta? Detta behöver utvärderas och förändringar göras.*
- *Manlig omskärelse av omyndiga individer bör omedelbart förbjudas, och omfattas av samma lag som förbjuder kvinnlig omskärelse. Omskärelse är ett sätt att stympa mannens sexualitet²⁴, samt ett övergrepp på gossebarnets*

kroppsliga integritet och hans rätt att i framtiden bestämma huruvida han vill vara omskuren eller inte.

- *Tre fjärdedelar av alla hemlösa är män²⁵. Det bör utredas varför män lättare tillåts falla ut ur de sociala trygghetssystemen, och huruvida det lever kvar en norm att män bara är önskvärda i samhället när de presterar.*
- *Nästan alla dödsfall på arbetsplatser utgörs av män²⁶. Detta behöver uppmärksammas mer.*
- *Värnplikt bör införas även för kvinnor, alternativt så lagstiftas det om en övergång till yrkesarmé utan värnplikt för någon (den senare varianten håller på att bli verklighet). Det är konstigt att kvinnor fick alla rättigheter i samhället, utan att vara tvungna att ta del av alla skyldigheterna.*
- *Kvinnofridslagen bör övergå till en människofridslag. Är inte alla människor lika mycket värda och lika förtjänata av ett fullgott skydd av lagen?*
- *Det behöver utredas i vilken utsträckning som män döms till längre straff än kvinnor för identiska brott. Gamla fördomar får inte leda till att vi ser kvinnliga brottslingar som offer och manliga brottslingar som ansvariga för sina handlingar²⁷.*
- *Beviskrav och rättssäkerhet ska bevaras när någon står anklagad för våldtäkt. Tyvärr så förekommer det falska anmälningar²⁸, vilket gör att man inte kan utgå från att den som rapporterar en våldtäkt alltid talar sanning.*
- *Regeringens handlingsplan mot våld bör inkludera kvinnors våld mot män. I nuläget inkluderas endast mäns våld mot kvinnor, samkönat våld och hedersvåld²⁹.*
- *Mansjourer behöver mer pengar för att stödja män som misshandlas av sin partner.*
- *Vårdnadstvister måste börja lösas på ett sätt som är bäst för barnen. Det ska inte löna sig att skapa bråk i onödan, och utgångspunkten ska alltid vara gemensam vårdnad, så länge som det inte påvisats att ena föräldern är olämplig att vara förälder. Forskningen visar att faderns närvaro under uppväxten har en oerhört positiv effekt på ett barn; hans blotta närvaro ger minskad kriminalitet, minskade psykiska besvär, färre hälsoproblem, bättre levnadsstandard och längre utbildning³⁰.*

Med tanke på att det finns så många viktiga mansfrågor är avsaknaden av mansorganisationer slående, och det är hög tid för männen att börja organisera sig och driva dessa frågor.

Kvinnofrågorna då?

Huvudsyftet med mitt arbete om könsfrågor är trefalt:

1. *Att man ska sluta skuldbelägga männen för könsrollernas uppkomst, då det finns lättförståeliga historiska skäl till att könsrollerna utvecklades som de gjorde.*
2. *Att vi ska se att den manliga könsrollen är lika smal och hämmande som den kvinnliga könsrollen, och att det är lika svårt att vara man som kvinna i världen – det är bara svårt på lite olika sätt.*
3. *Att vi ska börja se bredden i jämställdhetsarbetet. Likväl som att män och kvinnor påverkas starkt av sin uppföstran och sin kultur, så påverkas vi av medfödda faktorer också. Vi kan alltså inte hävda att vi föds som blanka blad, och det är inte rimligt att tro att alla könsskillnader kommer att försvinna i framtiden – hur toleranta vi än blir.*

Således är inte mitt huvudfokus kvinnofrågor. Jag tar kvinnofrågor på stort allvar, men eftersom dessa frågor redan får stort utrymme i media och politiken, känner jag mig trygg i att samhället kommer att fortsätta jobba aktivt med dessa frågor. Så länge man driver kvinnofrågor utan en överdrivet feministisk ideologi, stödjer jag dessa initiativ helhjärtat, och

min förhoppning är att vi i framtiden ska jobba med mans- och kvinnofrågor parallellt, utan att gnälla om vem som har det värst eller att se det som ett nollsummespel. Så länge man avhåller sig från att smutska endera könet så gagnas alla av att kvinnofrågor belyses, och alla gagnas av att mansfrågor belyses, då könsrollerna ingår i ett och samma system. Således finns ingen anledning för mansorganisationer (den dag de uppstår) och kvinnoorganisationer att motarbeta varandra; istället borde de stödja varandra och lära sig av varandra.

En vision för framtiden

Den nuvarande debatten kring jämställdhet drivs framför allt utifrån de ideologiska principer som statsfeminismen står för. Huvudprinciperna hos statsfeminismen är att män är överordnade kvinnor och att män är ansvariga för de könsroller vi har. Således har jämställdhetspolitiken kommit att handla om hur vi kan hjälpa kvinnor på olika sätt, och hur vi kan få män att inse att de är privilegierade förtryckare som borde dela med sig av sin makt och sina förmåner.

Det jag istället har påvisat i denna text är två viktiga principer som helt saknas i dagens jämställdhetsdebatt, nämligen att bägge könen är lika mycket eller lika lite ansvariga för att könsrollerna uppstod, samt att bägge könen kan fara illa av sin könsroll- inte bara kvinnorna. Vad får då dessa nya insikter för konsekvenser för jämställdhetsarbetet?

De senaste decenniernas feministiska arbete har lett till att män fått lära sig att känna empati för kvinnornas könsroll, och vilka svårigheter man kan drabbas av som kvinna. Däremot har det inte pågått någon parallell process, där kvinnor har fått lära sig att känna empati för männens könsroll, och de svårigheter man kan drabbas av som man. Således bör vi framöver prata om bägge könsrollens begränsningar, och ge både kvinnor och män chansen att känna empati för den andra könsrollen.

Det är även viktigt att männen får gå igenom den inre befrielseprocess som kvinnorna till stor del redan har gått igenom, och att män tillåts fundera över vad det innebär att bära upp den manliga könsrollen i dagens samhälle. Att verkligen inse att män alltid har varit dem vars liv och hälsa värderas lägre, kan vara en omskakande insikt när man kommer öga till öga mot den. Dessutom är det viktigt att mäns upplevelser och mäns röster blir lika viktiga i dialogen om jämställdhet och könsroller som kvinnornas upplevelser och röster. Det finns ingen anledning att ena könet ska ha tolkningsföreträde framför det andra, när vi insett att det inte är lättare eller mer fördelaktigt att födas till man.

En mer praktisk konsekvens av de nya insikterna kring den manliga könsrollen är att vi får en mer komplett bild av hur köns- och könsrolldynamiken ser ut i samhället. Detta är oerhört viktigt eftersom vi behöver en så korrekt verklighetsbeskrivning som möjligt när vi bedriver jämställdhetsarbete, och om vi bara ser kvinnofrågorna så missar vi halva verkligheten. Utan en bra karta av verkligheten minskar våra chanser att åstadkomma en positiv förändring, vilket medför att det är av avgörande betydelse att vi inte låser fast oss i ett feministiskt perspektiv.

Vad är då några konkreta principer vi bör kämpa för ute i samhället om vi vill uppnå jämställdhet för bägge könen? Några huvudpunkter är:

- att lagstiftning alltid ska vara könsneutral, och inte gynna eller missgynna endera könet
- att arbetsgivare och andra aktörer i samhället inte får anställa eller anlita någon enbart på grund av kön, utan det är kompetensen som ska avgöra

- att vi i samhället accepterar att både män och kvinnor kan välja vilket yrke som helst, och att detta inte är något speciellt

Däremot finns det ingen anledning att kämpa för 50/50-fördelning av män och kvinnor på alla arbetsplatser, eftersom detta inte har något att göra med jämställdhet. Jämställdhet handlar om att du ska ha möjlighet att jobba med det du vill och ha den livsstil du vill, utan att stöta på någon diskriminering, men det har inget att göra med att män och kvinnor ska tvingas välja samma yrken eller samma livsstil (givetvis uppnår man inte alltid sina drömmar i livet, men det ska åtminstone inte vara diskriminering som står i vägen). Det är också osannolikt att vi någonsin får en 50/50-fördelning av kvinnor och män på alla arbetsplatser, då könsskillnaderna inte bara bestäms av sociokulturella faktorer, utan även av medfödda skillnader.

För övrigt tror jag att den dag vi accepterar att det finns vissa medfödda skillnader mellan könen, så blir det lättare för män och kvinnor att förstå varandra, och behovet av att förändra sin partner (i heterosexuella relationer) minskar. Något som också är intressant att notera är att idag ses ofta de egenskaper som traditionellt förknippas med kvinnor (t ex att vara förstående och att samtala) som finare än de egenskaper som traditionellt förknippas med män (t ex handlingskraft och tävlingsinstinkt). Detta är också något som behöver förändras, då hela spektrumet av egenskaper behövs i samhället, de "mjuka" såväl som de "hårda". Nu menar jag inte att dessa egenskaper är exklusiva för endera könet, inte alls, jag tror att alla individer har alla dessa egenskaper i sig. Men däremot talar allt för att sannolikheten är större att en man uttrycker mer av handlingskraft och tävlingsinstinkt, och sannolikheten är större att en kvinna uttrycker ett större intresse för samtal och förståelse. Detta är inte politiskt korrekt att säga, men det är min bestämda övertygelse, och den backas också upp mer och mer för varje dag av högkvalificerad forskning.

Exakt vilka könsskillnader i livsstilsval som kommer att kvarstå, ju mer vi rör oss mot ett jämställt samhälle som accepterar individens fria val oberoende av kön, är svårt att säga. Men om det även fortsättningsvis blir så att fler kvinnor än män vill jobba deltid under småbarnsåren, så finns det ingen anledning att straffa kvinnorna för detta, och säga att de gör ett felaktigt val. Istället bör samhället se över vad det finns för verktyg för att detta inte ska leda till en ekonomisk utsatthet hos kvinnorna (eller hos de män som gör detta val). Ett exempel på ett sådant verktyg kan vara att personer som är gifta eller sambo delar på de intjänade pensionsrätterna, så att den som jobbar deltid inte får en sämre pension p g a detta i framtiden. Man kan även diskutera vilka andra ekonomiska verktyg som kan vara aktuella att applicera.

På samma vis kan man resonera att om det även i framtiden fortsätter vara fler män än kvinnor som är redo att göra de farliga, tunga och skitiga jobben i samhället, så ska vi inte attackera männen för detta. Istället bör samhället uppskatta deras uppoffring genom att göra deras arbetsmiljö så trygg och säker som det bara går, samt låta deras risktagande och uppoffring synas i lönekuvertet. Det är inte rimligt att ett tryggt inomhusjobb har samma lön som ett farligt utomhusjobb (vare sig en man eller kvinna gör det farliga jobbet), om andra variabler såsom utbildningsnivå är identiska.

Min vision är att jämställdhetsarbete ska bli ett område som är roligt, livsbejakande och som blivit stödjer individer i det liv de vill leva, inte en sysselsättning där man anklagar och skuldbelägger människor för de livsval de gör. Låt oss göra plats för en ny form av jämställdhetsdebatt i Sverige.

Källor:

- ¹ *Sex and advantage. Janet Chafetz (1984).*
- ² *Sex, Ecology, Spirituality. Ken Wilber (1995).*
- ³ *Skr2002/2003:140. Jämt och ständigt. Regeringens jämställdhetspolitik och handlingsplan för mandatperioden).
SOU 2006:75. Jämställd förskola - om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete.*
- ⁴ *His Brain, Her Brain. Scientific American, May 2005.*

- ⁵ Lutchmaya, S., Baron-Cohen, S. (2002). Human sex differences in social and non-social looking preferences, at 12 months of age. *Infant Behavior and Development*, vol 25, issue 3, pages 319–325.
- ⁶ Connellan, J., Baron-Cohen, S., Wheelwright, S., Ba'tki, A., & Ahluwalia, J. (2001). Sex differences in human neonatal social perception. *Infant Behavior and Development*, vol 23, pages 113–118.
- ⁷ Feingold, A (1994). Gender differences in personality: a meta-analysis. *Psychol Bull*, 116(3):429-56.
- ⁸ Schmitt, DP, Realo, A., Voracek, M., Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *J Pers Soc Psychol*, 94(1):168-82.
- ⁹ Sapienza, P., Zingales, L. and Maestripieri, D. (2009). Gender differences in financial risk aversion and career choices are affected by testosterone.
- ¹⁰ *The Essential Difference: The Truth about the Male and Female Brain*. Simon Baron-Cohen. (2003)
- ¹¹ SIFO-undersökning: Rätt att lagstifta fördelning av föräldraledigheten för mamman och pappan (2004). Projekt 1511731. SIFO-undersökning: Lagstifta om delad föräldraledighet (2003). Projekt 1510320.
- ¹² *Only Women Bleed? A Critical Reassessment of Comprehensive Feminist Social Theory*. Avhandling i Statskunskap av Helen Lindberg, Örebro Universitet.
- ¹³ "Det krävs enormt mycket arbete att nå toppen" - Intervju med Jakob Wallenberg på E24.se den 20 maj 2009.
- ¹⁴ *Why Men Rule: A Theory of Male Dominance*. Steven Goldberg (1993).
- ¹⁵ Jämo - Miljögranskningen, etapp 2.
- ¹⁶ Eva M Meyerson, Trond Petersen - Är kvinnor utsatta för lönediskriminering? *Ekonomisk Debatt* 1997, årgång 25, nr 1.
- ¹⁷ Lönar det sig? - en tillbakablick. Lönenivåer, lönespridning och löneutveckling i landsting och regioner 1994-2002. Rapport från Landstingsförbundet, juli 2003.
- ¹⁸ Utvecklingen av löneskillnader mellan statsanställda kvinnor och män åren 2000-2007. Rapportserie 2008:2. Arbetsgivarverket.
- ¹⁹ *Why Men Earn More: The Startling Truth Behind the Pay Gap -- and What Women Can Do About It*. Warren Farrell (2005).
- ²⁰ Glimtar av barn från vårdnads-, boende- och umgängesdomar 1999 respektive 2002. Rapport från Socialstyrelsen (2004).
- ²¹ Statistiska centralbyrån. Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF). Personer som svarat "NEJ" på frågan "Har du någon riktigt nära vän som du kan ta kontakt med och prata med om vad som helst? (Räkna inte med medlemmar i din familj eller ditt hushåll.)" (2007)
- ²² Epidemiologiskt Centrum, Socialstyrelsen.
NASP (Nationellt och Stockholms läns landstings centrum för suicidprevention och prevention av psykisk ohälsa): Statistik över självmord 1980-2004 och självmordsförsök 1987-2004 i Sverige och Stockholms Län
- ²³ Våld i parförhåll - olika perspektiver (Norge). Thomas Haaland, S-E Clausen, Berit Schei (2005).
British Home Office Research Study 191. Catriona Mirrlees-Black (1996/99).
National Family Violence Study (USA). Murray A Straus, Richard Gelles, Suzanne K Steinmetz (1976 och 1986).
Dunedin Multidisciplinary Health and Development Study (Nya Zeeland).
Are Men and Women Equally Violent? (Australien). Bruce Headey, Dorothy Scott, David de Vaus (1999).
- ²⁴ *The prepuce: Specialized mucosa of the penis and its loss to circumcision*. Taylor, et al (1996). *British Journal of Urology*, Vol 77, pp 291-295.
- ²⁵ Hemlöshet i Sverige 2005, rapport från Socialstyrelsen
- ²⁶ Rapport från Arbetsmiljöverket: Dödsolyckor efter kön, arbetstagare, 1955-2008
- ²⁷ *Gärningsmannen är en kvinna*. Suzanne Kordon och Anna Wetterqvist (2006).
- ²⁸ Kanin, E.J. (1994). False rape allegations. *Archives of Sexual Behavior*, 23(1), 81-92.
Zepezauer, F.S. (1994). Believe Her! The Woman Never Lies Myth. *Issues In Child Abuse Accusations*, vol 6, number 2.

²⁹ Regeringens skrivelse 2007/08:39. Handlingsplan för att bekämpa mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer

³⁰ *Taking Sex Differences Seriously*. Steven E. Rhoads. (2004)